

Αλέξανδρος Ασωνίτης

Ο άνθρωπος στη μοίρα και στην Ιστορία

Μιλήσαμε μαζί του με αφορμή το νέο του βιβλίο «Καθαρμοί», που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη

Της ΗΡΩΣ ΣΚΑΡΟΥ

Α! γενναίες και γενναίοι μου, εσείς που δεν διατάζετε να ψαυο-λέμπετε με γυμνά χέρια το σκοτάδι που ελλοχεύει στην καρδιά της φωτιάς...» Ξεκινάει τους «Καθαρμοί», το τρίτο μέρος της επικής του αφήγησης, ο Αλέξανδρος Ασωνίτης. Ως ραψωδός, με μια φωνή που πάλλεται από πένθος και έξαρση, αλλά πάντοτε κρυστάλλινη και καθαρή, μας οδηγεί μέσα από συναισθηματική ένταση στην, εν μέρει, αποκατάσταση της τάξης και τον εξαγνισμό.

Αλ. Μ. Ασωνίτης «Καθαρμοί» Εκδ. Πατάκης

Οι «Καθαρμοί» είναι το τελευταίο βιβλίο της μυθιστορηματικής σας τριλογίας «Πένθος και Έξαρση». Προηγήθηκαν η «Εκτέλεση» και η «Εκδίκηση». Ποιο ήταν το έναυσμα για τη συγγραφή του έργου και πόσο χρόνος χρειάστηκε για να ολοκληρωθεί; Απαιτήθηκαν δέκα περίπου χρόνια. Έναυσμα ήταν μια φωτογραφία από τον βομβαρδισμό της Αμμοχώστου, το 1974. Ένα παιδί κρεμόταν νεκρό, με το κεφάλι προς τα κάτω, από κάτω ερείπια. Σκέφτηκα τότε πώς θα ένιωθε ο αδελφός του, ας πούμε, αν έλειπε απ' την Κύπρο, δεν ήξερε για το κουνιτικό πραξικόπημα και την τουρκική εισβολή, και έβλεπε στο εξωτερικό σκοτωμένο τον μικρό του αδελφό, πρωτοσέλιδο σε όλες τις εφημερίδες. Αυτό είναι το μυθιστόρημα. Οι «Καθαρμοί» ειδικότερα περιγράφουν την ψυχολογική πορεία του ήρωα προς την εκδίκηση, που ως βασική ανθρώπινη συμπεριφορά ανα-

δεικνύεται σε πολλές τραγωδίες («Χορήφορος» Αισχύλου π.χ.), αλλά και την πορεία προς την κάθαρση ενός άλλου θύτη, που ήταν ταυτόχρονα και θύμα. Περισσότερα στο βιβλίο όμως.

Αυτός λοιπόν είναι ο ήρωάς σας Διονύσιος Ταλλανδιανός, που 37 χρόνια μετά την εξολοθέρωση της οικογενείας του κατά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974, επιστρέφει στα Κατεχόμενα και πραγματοποιεί ένα ασύλληπτο σχέδιο εκδίκησης. Μπορεί η ανταπόδοση της αδικίας να οδηγήσει στη λύτρωση; Λογοτεχνικά τουλάχιστον, ναι. Άλλωστε αυτός είναι ο στόχος κάθε εκδικημένου, γι' αυτόν προετοιμάζεται, αυτό επιδιώκει: Τη φαινομενική αποκατάσταση της αδικίας που υπέστη. Φυσικά, ξέρει πως είναι ανέφικτο, πως τίποτε δεν εφάνερχεται ποτέ. Ο άνθρωπος ενάντια στη μοίρα και στην Ιστορία. Αυτή είναι και η τραγικότητα των μεγάλων ηρώων. Οτι πράττουν έχοντας επίγνωση πως δεν μπορούν να αλλάξουν τίποτε, πως βλαστάνουν σ' ένα θερμοκήπιο παραλογισμού, κι η πράξη τους δεν έχει νόημα. Αλλά νόημα δεν έχει κι η ίδια η ύπαρξή μας, συνεχώς η πρώτη έλλειψη αιτιολογεί και υποσυνείδητα τη δεύτερη. Τα αναλύω σχετικά στην «Εκτέλεση».

Η λογοτεχνία βέβαια διοικώγει τις καταστάσεις για να τις καταστήσει αληθοφανείς. Την ώρα που κάποιος δυσπιστεί, έχει κιόλας πεισθεί. Εξ ου κι ο ήρωας Ταλλανδιανός υιοθετεί 11 Τουρκόπουλα συγκροτώντας έναν ιδιαιτικό στρατό και σκοτώνουν μαζί

94 Τουρκάκια που αγόγουν από δύο σχολικά λεωφορεία. Κρεμάνε τα πτώματά τους από τα μπαλκόνια του γκρεμισμένου ξενοδοχείου, όπου είχε δολοφονηθεί η οικογένεια του Ταλλανδιανού. Εκεί όπου γύρισε μεσήλικα στα Κατεχόμενα ως ο Βραζιλιάνος επιχειρηματίας Κάρλος Λόπεζ Εντίνιο Αλβάρο, και αγόρασε ένα ξενοδοχείο δίπλα απ' το βομβαρδισμένο και σκότωσε τα παιδάκια. Αυτά όλα καταγράφουν την ψυχολογική διάσταση της εκδίκησης, που ξεπηδάει από ένα άτεγκτο «πρωϊστορικό» αίσθημα δικαιοσύνης που σημαδεύει τον πυρήνα της ανθρώπινης περιπέτειας. Αναλαμβάνοντας ό τι του αναλογεί, ο Ταλλανδιανός παραδίδεται και εκτελείται δημοσίως, στο στάδιο «Ατατούρκ», στα Κατεχόμενα.

Πέρα από την εκδίκηση, ένα άλλο θέμα που αναδεικνύεται στο βιβλίο σας είναι αυτό της ταυτότητας, προσωπικής και εθνικής. Σωστά. Θέματα-άξονας του μυθιστορηματος είναι, μαζί με την ταυτότητα, και η τρέλα, το πένθος κι η πατρίδα, η εκδίκηση κι ο έρωτας. Παρότι θύμα του Ταλλανδιανού είναι και η Βραζιλιάνα τέως σύζυγός του. Το πραγματικό υπόβαθρο του βιβλίου, η διαχρονική τουρκική επεκτατικότητα, εμφανίζεται απειλητική πάλι σήμερα. Υπομένουμε αμήχανοι τον επικίνδυνο γιγαντισμό της. Εποικίζουν παράνομα και την Αμμοχώστη, που έχουν καταστήσει πόλη-φάσμα και την οποία επισκέπτονται οι ήρωες στο κεφάλαιο «Νυφική Πλωτή Νεκροταφεία».

Στα μυθιστορήματά σας, εκτός από το «Αλάον Υδωρ», συναντάμε ακραία βία. Τι εξημερείτε συγγραφικά αυτά η υπερβολή;

Η υπερβολή είναι η ανόση της λογοτεχνίας. Ένας μυθιστορηματικός ήρωας κάνει πράξεις που συνήθως δεν κάνουμε οι κοινοί θνητοί. Η βία προσδίδει υπόσταση στον ήρωα και στο θέμα. Ενεοί παρακολουθούμε την κορύφωση της. Η βία είναι ο άνθρωπος, η ιστορία του. Δεν αναφέρομαι στη χυδαία βία της καθημερινότητας. Οι αντικατοπτρισμοί της βίας απασχόλησαν από αρχής τον ελληνικό πολιτισμό, που προσάφισε να την τιθασεύσει κατανοώντας τον ανθρώπινο ψυχισμό μέσω της αποδοχής του και της προβολής του στη λογοτεχνία, ιδίως.

Είστε ιδρυτής της σχολής σεμιναρίων «Ανοιχτή Τέχνη» και δάσκαλος δημιουργικής γραφής επί χρόνια. Γνωρίζετε λοιπόν καλά και μπορείτε να εφαρμόσετε όλα τα χαρακτηριστικά που πρέπει να περιλαμβάνει ένα έργο για να έχει ευρεία απήχηση. Από την άλλη, έχετε δηλώσει ότι θεωρείστε ένας «δύσκολος» συγγραφέας. Ποια είναι αυτά τα στοιχεία που καθιστούν τα μυθιστορήματά σας «δύσκολα» στον μέσο αναγνώστη; Υπάρχουν άραγε κάποιες οδηγίες δημιουργικής αναγνώσης της δικής σας λογοτεχνίας; Ναι, διδάσκω δημιουργική γραφή στην «Ανοιχτή Τέχνη», στο Σύνταγμα. Είμαστε μια εξαιρετική ομάδα καλλιτεχνών που διδάσκουμε, μπορείτε να δείτε το σάιτ μας. Άλλοι νομίζω με θεωρούν «δύσκολο» συγγραφέα, δεν καυκάμαι περί αυτού ούτε το επιδιώκω. Η λογοτεχνία μου είναι κλασική, ενωσματούχωντας και επινοώντας νεωτερισμούς και προσαρμοζόμενη στις ανάγκες του μύθου και των ηρώων. Η ανάγνωση είναι αυτόνομο προσωπικό δημιουργία, μια θύραθεν παιδεία, δεν δικαιούμαι να υπεισέλθω. Ωστόσο, αν οι αναγνώστες αντιδρούν σε «δύσκολα» φιλοσοφικά/ψυχολογικά μυθιστορήματα στα τα δικά μου, αποδεχονται αντίστοιχα ξένα. Πρόκειται για αντίδραση όσια μελέ-

της. Η κριτική θα μπορούσε, γενικώς, να συνδράμει περισσότερο. Δουλεία πάντως του συγγραφέα είναι να γράφει όσο πιο καλά μπορεί.

Ο Χένρι Μίλερ έχει πει πως, «όσο πιο πολύ γράφεις για τον εαυτό σου, τόσο λιγότερο σημαντικό σου φαίνεται. Γράφεις για να ξεκαστεις ή, ακριβέστερα, για να ξεκαστεις τον εαυτό σου». Συμμερίζεστε αυτήν την άποψη; Έχετε σκεφτεί εσείς να γράψετε βιομνημικά; Ο Χένρι Μίλερ είναι πολύ μεγάλος συγγραφέας, ό τι μυθιστοριογράφος όμως. Δεν γράφω βιομνημικά, προτιμώ το παιχνιδί της επινόησης.

Ποιους από τους σύγχρονους λογοτεχνους θεωρείτε αξιολογους; Τον Πίντσον, κυρίως. Η σύγχρονη μυθιστοριογραφία αυτοήνομεται παγκοσμίως. Δεν έχει ήρωες ούτε μεγάλα θέματα. Εκεί διαφάνει πρωταγωνιστές και απλές ιστορίες, οικογενειακές κ.λπ. Είναι σύμπτωμα των καιρών, και δεν είναι καθόλου της αρεσκείας μου.

Ποια είναι τα επόμενα συγγραφικά σας σχέδια;

Ολοκληρώνω μια μεγάλη μελέτη για περίπου 700 ρεμπέτικα και λαϊκά τραγούδια που αναφέρονται στον θάνατο. Παραβάλλω τους αριστουργηματικούς στίχους τους με αποσπάσματα από τραγωδίες, από τη σύγχρονη λογοτεχνία μας, από μοιρολόγια κ.ά. Είναι μια εκπληξη. Έχω έτοιμη μια μελέτη για τον ελληνιστή Ε. Ρ. Ντοντς και τις νοηματικές πλαστογραφίες που διασπράττει σε βιβλία του σχετικά με το ακανθώδες ζήτημα ελληνισμού-χριστιανισμού, πολυθεϊσμού-μονοθεϊσμού, δηλαδή δημοκρατίας-απολυταρχίας. Θα εκδώσω τα διηγήματά μου, τα άρθρα μου, και τελετώνων μια μετάφραση από τα αρχαία, αμετάφραστο κείμενο. Επεξεργάζομαι την κεντρική ιδέα ενός νέου μυθιστορήματος. Και με μεγάλη χαρά συμμετέχω με πρόλογο στο Απαντα του αέδαχτου φίλου Πάνου Κουτρομπούση (εκδ. Ορρότυνα) και στα «Κάβρια μας έδω», το αεθέριστο έπος της τυφλής ρεμπέτισσας Αγγελίας Παπαδόγλου (εκδ. Κουκκίδα) για την Σύμψη και το '22.

Το πρώτο σας μυθιστόρημα, η «Συνείδηση της Αιωνιότητας» εκδόθηκε το 1995 (Δελφίνι, Πατάκης 1999). Ακολούθησε το «Αλάον Υδωρ» (Πατάκης 2002), δύο νοβέλες («Γεί σου, τηλεόραση!» και «Το μνημειώδες σχέδιο του σερ Ουίνστον Τσώρτσιλ», Καστανιώτης) και μια απόδοση από τα Αρχαία («Ψευδοκαλλισθένης: Αλεξάνδρου Βίος», Πατάκης). Κοιτώντας πίσω στον χρόνο, τι θα ξεκαρρίζατε από τη συγγραφική σας πορεία; Στις 3 Ιουλίου συμπληρώνω 27 χρόνια. Μου φαίνεται σαν ψέμα. Γέρασα, Ασπρίσα. Είμαι όμως απολύτως ικανοποιημένος. Ευχαριστώ όσους με στήριξαν και θυμάμαι με περιφρόνηση την απθεία. Θα πληρωθεί. Έγραφα τη λογοτεχνία που ήθελα, όπως ήθελα, με τα θέματα και τους ήρωες που επέλεξα. Έκανα μυθιστόρημα το ζήτημα του φόνου («Συνείδηση της Αιωνιότητας») και τα δύο μείζονα ζητήματα του ελληνισμού, τον βίαιο εκχριστιανισμό του («Αλάον Υδωρ», με ήρωα τον Εύθενο) και τώρα τον τουρκικό ιμπεριαλισμό, που μας απείλει ευθέως. Κάθε μέρα όλοι οι Έλληνες, αλλά και οι πολυάριθμοι ξένοι που μένουν πια εδώ, πρέπει να μακαρίζουμε και να παραδειγματίζομαστε απ' τους Κολοκοτρώνηδες που μας έδωσαν την ελευθερία – οι αρχαίοι μας έδωσαν τον πολιτισμό μας, τον οποίο εξελίχισαμε θαυμαστά τα τελευταία 200 χρόνια, με πατονήσιμα μας αριστοτήτων τον Σολωμό και τον Κάλβιο. 📖